

Audit dotací Agrofertu přehledně: Babišova kauza může změnit evropský dotační systém jako celek

PETR HAVEL 8. června 2019 • 13:44 Andrej Babiš hraje o hodně.

Vyznat se v systému zemědělských dotací, podmínek jejich plnění či v procesech schvalování a kontroly těchto dotací, není pro našince ani náhodou jednoduché. Ukázaly to mimo jiné i výsledky předběžných auditů EU, které měly odhalit, zda a v čem spočívá střet zájmů premiéra Andreje Babiše, který by mu měl v čerpání dotací zabránit. Cílem obou auditů bylo přitom zjistit, zda může premiér ovlivnit podmínky dotací, která pak následně měly čerpat firmy sdružené v holdingu Agrofert, a zda Babiš Agrofert přesto, že jej „zaparkoval“ ve svěrenských fondech, může dál ovládat. Úředníci EU se domnívají, že ano, sám Babiš a úředníci v ČR tvrdí opak. Jak je to možné?

Například proto, že český zákon o střetu zájmů, takzvaný „lex Babiš“, neodpovídá představě EU o tom, jak střetu zájmů zabránit. Díky tomu je možné, aby premiér tvrdil, že zákony dodržuje (a v dikci českých zákonů má pravdu), a naproti tomu audit EU konstatoval, že ve střetu zájmů premiér je (a v dikci evropských zákonů mají pravdu). Výsledkem je tak již odstartovaná právní bitva obou stran sporu, která rozhodně jen tak neskončí, neboť jen samotné dohady o

nejnovější zemědělský audit oficiálně skončí počátkem příštího roku, a v případě neshody mohou následovat několikaleté soudy.

Petr Pešek 3. června 2019 • 11:03

Paní Nováková zachraňuje premiéra Babiše. Bude to stačit i tentokrát?
Není vůbec jisté, o kolik peněz Agrofert přijde

Aby byla situace ještě komplikovanější, sama EU zpřísnila v loňském roce podmínky střetu zájmů, jejichž dodržení umožňuje zemědělské dotace čerpat. Jiný režim tak platil do počátku roku 2017, jiný pak od srpna 2018. Proces žádostí o dotace je však několikaletý, neboť účel, na který mohou být dotace (takzvané nenárokové, v tomto případě dotace z Programu rozvoje venkova) čerpány, se nejprve zformulují v členských státech, následně se schvalují v Bruselu, následně se vypisují jednotlivé „výzvy“ (období, kdy lze o dotaci žádat), následně se výzvy vyhodnocují, poté se projekt, na který je žádána dotace, uskuteční (realizuje), poté se proplatí z české strany, a teprve nakonec v případě, že EU na celé akci neshledá problém, pošle Brusel na tyto účely peníze. Kromě toho se podmínky dotací v průběhu sedmiletého rozpočtového období občas aktualizují, doplňují, přesouvají se peníze mezi programy, neboť praxe může ukázat, že je na některé účely peněz potřeba méně a na jiné více, to vše ale opět schvaluje Brusel, a ani to není záležitost týdnů nebo měsíců. Snadno se tak může stát, že auditori kontrolují podmínky a paragrafy, které platily dříve a aktuálně již neplatí, což se zřejmě stalo i v tomto případě. Obě strany tak opět mohou tvrdit, že mají ze svého úhlu pohledu pravdu, a mohou to také doložit.

To je však jen jedna z mnohých rovin problému, zda má Agrofert právo dotace čerpat, zda je může čerpat v plné výši a zda mohl premiér svým vlivem dotace „přihrávat svým firmám“. Dalším je samotný proces auditů, jak již bylo naznačeno. Je mnohaletou skutečností, že prvotní návrh auditního (kontrolního) nálezu není téměř nikdy totožný s konečným výsledkem auditu. V řadě případů se navrhovaná sankce dokonce zcela zruší, obvykle to ale dopadá tak, že se podstatně sníží. Netýká se to přitom zdaleka jen zemědělství a zdaleka jen České republiky. V této chvíli tak vůbec není jisté, o kolik peněz Agrofert přijde, přestože samotná částka 63 milionů je v porovnání s každoroční sumou dotací v řádu desítek miliard pro naše zemědělství a mnoha stovek milionů přímo pro Agrofert směšná. Pro Agrofert jsou to v podstatě „drobné na pivo“, což jej ekonomicky vůbec nemůže poškodit. V součtu s dalšími potenciálními sankcemi (450 milionů z „nezemědělského“ auditu) jde sice o zásadnější peníze, ale jednak není stále jasná konečná částka, o kterou by mohl Agrofert přijít, a také by ani to pro holding fatální problém nepředstavovalo.

Dominik Landsman 7. června 2019 • 11:41

Po Kalouskovi, kmotrech z ODS, skautech a Studia kamarád rozjíždí kampaň proti Babišovi...

Klíčové mohou být sankce morální a politické

Jiná věc je dopad předběžných výsledků zemědělských auditů na vnímání podnikání Agrofertu ve společnosti, tedy sankce morální a politické. Ta je totiž daleko zásadnější a ve společnosti se již nějakou dobu projevuje. A velmi

významný je dopad všech premiérových kauz na podobu dotací do zemědělství do budoucna. V EU se totiž již několik let vede diskuse o tom, zda mají mít na zemědělské dotace nárok velké průmyslové, kapitálově silné firmy na úkor menších a středních zemědělců. Až na ČR podporované Slovenskem aktuálně všechny země prohlašují, že takový nárok by kapitálově silní průmysloví zemědělci mít neměli, a to se také do podmínek dotací po roce 2021 zcela jistě promítne. Nyní se hraje o to, jak moc. A dlužno podotknout, že kauzy Agrofertu, které již dávno překročily hranice naší země, dodávají „zdarma střelivo“ zastáncům krácení dotací pro největší zemědělské firmy v celé EU.

V současné době představují hlavní část dotací do zemědělství takzvané „jednotné platby na plochu“, které se trochu mylně prezentují jako „nárokové dotace“. Není to tak úplně pravda, i pro možnost získat tyto dotace existují podmínky, včetně dodržování obecných zásad hospodaření, které neničí krajinu. Velmi zjednodušeně nicméně platí, že hlavním faktorem je množství obhospodařované půdy, takže kdo obhospodařuje více (nejde o to, zda vlastní) půdy, ten bere vyšší dotace. Právě tento typ dotací by měl být „zastropován“, což v praxi znamená, že by existovala maximálně možná částka dotací na jeden podnik bez ohledu na velikost, která by se mohla pohybovat mezi 60 až 100 tisíci eur na podnik ročně. Agrofert, ale ani jiné větší podniky (nejen) v ČR, by tak pobíraly po roce 2020 maximálně uvedené částky, což je výrazně méně, než kolik získávají dnes. Tak či tak, současné podmínky pro čerpání tohoto typu dotace jsou poměrně snadné a obtížně ovlivnitelné, proto se také audity netýkaly plateb na plochu, a proto jsou tyto prostředky vypláceny Agrofertu dál.

Druhým nejvýznamnějším okruhem dotací jsou různé Operační programy – v zemědělství to je Program rozvoje venkova (PRV). Ty jsou nazývány „nenárokové“ proto, že k získání dotací je nutné vypracovat nějaký projekt. Ten se musí „vejít“ do podmínek, které navrhuje Ministerstvo zemědělství, ale schvaluje Brusel, a je při nich nutné získat určitý počet bodů, jimiž jsou ohodnoceny jednotlivé podmínky příslušných programů. Podmínek je vždy

několik, často docela hodně, a právě množství bodů (ohodnocení jednotlivých podmínek) rozhoduje do značné míry o tom, kdo si na takové dotace sáhne. O stanovení bodů rozhoduje kolektivní orgán (Národní monitorovací výbor) čítající více než 20 členů, což by mělo dodat příslušnému rozhodování objektivitu.

Obecně ale samozřejmě platí, že čím je proces nastavení dotací komplikovanější, tím více je možné jej na jednotlivých úrovních ovlivnit. V tomto případě jednak volbou programů (priorit), které budou předmětem dotační podpory, následně množstvím peněz, které jsou na jednotlivé programy vyčleněny, a následně strukturou bodového hodnocení. To právě považuje EU za rizikové, a proto se audit soustředil na tento typ dotací (z PRV), nicméně je třeba dodat, že šlo pouze o dotace „investiční“. Ne všechny dotace v PRV jsou ale investiční, což v praxi znamená, že audit nepostihl celé spektrum možných podpor, které je možné v oblasti zemědělství v ČR čerpat – a také proto je „kořistí auditorů“ jen oněch zmiňovaných sporných 63 milionů pro 12 projektů firem spadajících pod holding Agrofert.